

Piotr Łebek*

AUTONOMIA ORGANIZACJI SPORTOWYCH

I. Wstęp

Kiedy 12 sierpnia 1990 r. Harry „Butch” Reynold, światowej klasy sprinter¹, został przyłapany na dopingu w trakcie mitingu lekkoatletycznego w Monte Carlo, świat sportu po raz kolejny stanął przed problem dopingu wśród sportowców². Przywołana sprawa poza swoim naturalnym kontekstem antydopingowym wiąże się z jeszcze jednym zagadnieniem, równie – jeśli nie bardziej istotnym – z punktu widzenia założeń systemowych sportu. W trakcie sprawy³ odszkodowawczej, jaką wytoczyły H. Reynolds IAAF w związku z utratą dobrego imienia, reprezentujący IAAF, A. Ljungqvist’s⁴ stwierdził, że: *Sądy tworzą wiele problemów w naszej pracy antydopingowej, ale my się nie przejmujemy tym co oni mówią. Mamy własne zasady i one są nadrzędne* (tłum. autora)⁵.

* Mgr Piotr Łebek – asystent w Zakładzie Porównawczego Prawa i Postępowania Cywilnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, aplikant radcowski.

¹ Dwukrotny medalista Igrzysk Olimpijskich w Los Angeles w 1988 r. (srebrny i brązowy medal) oraz ówczesny indywidualny i w sztafecie rekordzista świata w biegu na 400 metrów.

² Zob. D. Mcardle, *Reflections on the Harry Reynolds Litigation*, Entertainment and Sport Law Journal 2003, nr 2, s. 90; P. Thornton, *Sports Law*, Massethusetts 2010, s. 735.

³ Na marginesie warto wskazać, iż H. Reynolds został oczyszczony z zarzutów przez komisję dopingową na podstawie błędów w procedurze poboru i przechowywania próbek do badania pod kątem dopingu. Co istotne IAAF nie zgodziła się z tym zarzutem do końca broniąc słuszności podjętej decyzji, tj. dyskwalifikacji H. Reynoldsa na dwa lata.

⁴ Ówczesny przewodniczący IAAF (International Association of Athletics Federations) oraz obecnie wiceprzewodniczący WADA (World Anti-Doping Agency).

⁵ *Courts create a lot of problems for our anti-doping work, but we say we don’t care in the least what they say. We have our rules, and they are supreme.*

Przedstawiona tu wypowiedź działacza wyływa z istniejącego w tych kręgach przekonania o istnieniu szczególnie pojętej autonomii ruchu sportowego. Nie tylko wskazuje on na istnienie odrębnego od krajowych porządków prawnych systemu sportu, ale również określa zasady jego obowiązywania w przestrzeni prawnej, przyznając jego normom pierwszeństwo względem norm powszechnie obowiązujących.

Niniejszy artykuł ma celu analizę pojęcia autonomii organizacji sportowych przez pryzmat jego konstrukcji i granic oraz roli, jaką spełnia we współczesnych modelach sportu (europejskim i amerykańskim). Porusza on też problematykę istnienia *sui generis* norm sportowych leżących u podstaw systemu prawa sportowego ze szczególnym uwzględnieniem globalnego i międzynarodowego prawa sportowego. Oprócz teoretyczno-prawnych rozważań zajmuje się on również praktycznymi problemami autonomii organizacji sportowych na przykładzie pozycji prawnej Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego oraz toczonych sporów przez Ministerstwo Sportu i Turystyki w Polsce.

II. System sportowy jako zbieg dwóch porządków prawnych

Sport jako aktywność człowieka, mająca na celu doskonalenie jego sił psychofizycznych, indywidualnie lub zbiorowo ze względu na mieszany charakter regulacji jest prawnie niejednorodny. Zgodnie z koncepcją pluralizmu prawnego⁶, w obrębie systemu sportowego można wyodrębnić dwojakiego rodzaju porządku: porządek sportowy (*lex sportiva*), a więc sportu globalnego, oraz prawa sportowego opartego na zasadach *ius commune*, rządzących międzynarodowym prawem sportowym. O ile całościowo tworzą one jeden system – system sportowy, to zarówno *lex sportiva* i prawo sportowe *ius commune* są odrębnymi podsystemami o różnej strukturze, w ramach których autonomia ruchu sportowego przybiera różne formy⁷.

H. Radke wskazuje m. in. na kwestie kwalifikacji reguł systemu sportowego przez pryzmat pozytywistycznej koncepcji prawa⁸. W tym kontekście system sportowy jawi się nam jako zbiór norm prawnych i norm społecznych

⁶ Zob. H. Goik, *Opinia prawna na temat rządowego projektu ustawy o sporcie (druk 213)* z dnia 17.11.2009 r., <http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk6.nsf/Opoddr?OpenPage&nr=2374>.

⁷ W doktrynie powyższy podział niejednokrotnie utożsamiany jest z podziałem prawa na prawo sportowe powszechne i wewnętrzne.

⁸ Zob. H. Radke, *Sport i prawo – jakie regulacje, jaki zakres?*, Sport Wyczynowy 2007, nr 7–9, s. 139–142.

o charakterze formalnym i nieformalnym. Do tych pierwszych zaliczymy normy uznawane przez państwo za obowiązujące, do drugich zaś – normy organizacyjne spisane w postaci regulaminów lub funkcjonujące na zasadzie zwyczajów obowiązujących w danej grupie społecznej.

W podobnym tonie wypowiada się H. Goik, analizując system sportowy przez pryzmat socjologicznej szkoły prawa. Jego zdaniem pierwszeństwo źródeł porządku sportowego wynika ze społecznego fenomenu jakim jest sport i specyficznej instytucjonalizacji sportu. Wielka liczba osób uprawiających sport i regularność spotkań zakończyły się uspołecznieniem działalności sportowej. Społeczny charakter sportu nie przejawia się jednak tylko przez jego masowość, ale również w specyficznych zasadach jego organizacji. Funkcjonowanie sportu opiera się bowiem na jednorodnej, zorganizowanej w sposób hierarchiczny władzy, u podstaw której znajduje się swoiste przekonanie o wyłącznej reprezentacji danej dyscypliny sportu. D. Panagiotopoulos zwraca natomiast uwagę na *ratione materiae* prawa sportowego, wyróżniając w jego ramach reguły prawa sportowego (zasad ducha sportu, reguły uprawiania sportu, naruszenie reguł technicznych), reguły autonomii instytucjonalnej organizacji sportowych oraz reguły generalne (np. prawo człowieka do rozwoju fizycznego)⁹.

Wydaje się jednak, iż w pełni oddającym charakter systemu, a tym samym zakres problematyki z jaką wiąże się pojęcie autonomii w sporcie, jest klasyczny podział prawa na *ius* i *lex*¹⁰. Wiąże się one z jednej strony z podziałem prawa

⁹ Zob. D. Panagiotopoulos, *The theoretical foundation of sport law*, [w:] D. Panagiotopoulos [red.], *Sport Law [lex sportiva] in the world. Regulation and implementation*, Ateny 2004, s. 28. W literaturze przedmiotu wyraża się pogląd, iż w ramach jurysprudencji sportowej można wyróżnić pięć kategorii reguł, stanowiących zakres kognicji Międzynarodowego Trybunału Sportowego: reguły techniczne (*lex ludica*), reguły organizacyjne, reguły dyscyplinarne, reguły harmonizacyjne (jednolitości systemowej), reguły sprawiedliwości. Każda z przedstawionych reguł funkcjonuje w systemie w oparciu o własne naczelné zasady, które wyznaczają ich granice obowiązywania. W ramach reguł technicznych wskazuje się na zasadę autonomii urzędników (np. sędziów) prowadzących dane zawody, zasadę wiedzy eksperckiej, zasadę odpowiedzialności zbiorowej zawodników oraz zasadę zakazującą niesportowego wspierania zawodników. Reguły organizacyjne oparte są na założeniach zasady kompetencji powierzonych, zasady jednolitości wykładni, zasady złej wiary, zasady racjonalności decyzji oraz zasady jasności procesu decyzyjnego, Zob. K. Foster, *Lex sportiva and Lex Judica: the Court of Arbitration for Sport's Jurisprudence*, [w:] I. Blakshaw, R. Siekman, J. Soek [red.], *The Court of Arbitration for sport 1984–2004*, Haga 2006, s. 420–441.

¹⁰ Zob. G. Fletcher, *Kilka refleksji nad pojęciem prawa, Ius et Lex 2002*, nr 1, <http://www.iustetlex.pl/?id=26> z dnia 9.11.2010 r.

na prawo dotyczące szeroko rozumianej idei sprawiedliwości (*iustitia*) oraz prawo organów prawotwórczych (*auctoritas*), a z drugiej z relacją pojęć *ius* i *lex*. Praktycznym wymiarem omawianej relacji jest odwieczny spór pomiędzy prawem pozytywnym a prawem natury. Na gruncie systemu sportowego jest to problem relacji prawa stanowionego przez państwo do tzw. prawa federacyjnego, oraz nieodłącznie powiązanego z nim problemu przestrzegania przez federacje sportowe powszechnie obowiązującego prawa.

1. Porządek sportowy jako globalne prawo sportowe (*ius sportiva*)

K. Foster definiuje *lex sportiva*¹¹ w oparciu o założenia tzw. globalnego prawa sportowego¹². Po pierwsze wskazuje on, iż jest to porządek, którego moc obowiązywania określają zawarte umowy. Po drugie, parafrazując G. Teubnera, odwołuje się on do bezpieczeństwa charakteru *lex sportiva* (*global law without state*), a więc opartego na autonomicznym systemie norm niezależnych od krajowego systemu prawnego. Po trzecie, kładzie on nacisk na fakt, iż jest to prawo legitymujące się swego rodzaju immunitetem wyłączającym go spod kognicji sądów krajowych na kształt immunitetu dyplomatycznego. Znamionym jego zdaniem jest również narodowo-obojętny charakter uczestników systemu i brak jego powiązania z tradycją, który bezpośrednio przekłada się na prywatny sposób finansowania sportu (np. zespoły w Formule 1 czy profesjonalne grupy kolarskie).

M. Beloff zwraca ponadto uwagę na fakt, iż globalne prawo, w przeciwieństwie do międzynarodowego prawa sportowego, nie posiada normatywnego odpowiednika w postaci traktatu zawartego przez państwa, ale umowę pomiędzy prywatnymi podmiotami, co jego zdaniem, czyni globalny sport bardzo podobnym do *lex mercatoria*. O ile źródłem *lex mercatoria* jest zwyczaj handlowy, to przyjmując wymóg zgody podmiotów w stosunkach handlowych na utarte praktyki handlowe, stanowi on o umowności systemu na kształt umowności *lex sportiva*¹³. Klauzule wyłączające jurysdykcję

¹¹ Zdaniem autora jest to *ius sportiva* a nie *lex sportiva*.

¹² Zob. K. Foster, *Is There a Global Sports Law?*, Entertainment and Sports Law Journal 2003, nr 1, s. 7–10.

¹³ W literaturze wyraża się jednak pogląd, że o ile *lex mercatoria* oparta jest na równości stron, to *lex sportiva* w zakresie pozycji międzynarodowych organizacji oraz uprawiającego sport charakteryzuje się asymetrią, zbliżająca całą relację do „stosunku pracy” z jego nadrzędną cechą podległości pracownika (np. lekkoatlety) pracodawcy (np. IAAF); *ibidem*, s. 11–12.

oraz rozwinięte sądownictwo polubowne uzupełniają opisywany model. D. Panagiotopoulos wskazuje na jeszcze jeden problem, tj. kontrydiktoryjność systemów – krajowego i międzynarodowego, z globalnym systemem sportu i zasadę prymatu normy sportowej w przypadku kolizji normy. Roszczenie o supremację prawa i omnipotencję danego porządku stanowi o zakresie poruszanego problemu¹⁴.

Na gruncie *lex sportiva* aktualnym pozostają również pytania o skuteczność wyłączenia reguł sportowych spod ogólnej jurysdykcji danego systemu prawnego i jego mocy obowiązywania. W literaturze można spotkać się z próbami udzielenia pozytywnej odpowiedzi. Wymaga to jednak założenia, iż poza krajowym systemem prawnym istnieją autonomiczne reguły, które mogą stać się podstawą oceny danego stosunku prawnego (np. zasady *pacta sunt servanda, rebus sic stantibus* czy słuszności). Co istotne, powyższe reguły znajdują się poza systemem prawa międzynarodowego. Jednak odesłanie do „jakichś” ogólnych zasad prawa wydaje się być wątpliwe i wymagające każdorazowego osadzenia w krajowym porządku prawnym. Przykładowa ocena skuteczności stosownego zapisu na sąd arbitrażowy wymagać będzie każdorazowego odwołania do norm krajowych. Prawidłowe określenie źródeł obowiązywania *lex sportiva* jest o tyle utrudnione, iż odpowiedź w postaci „bo tak jest” prowadzi do paradoksu, który G. Teubner określa mianem paradoksu samoobowiązywania (*the paradox of selfvalidating contract*). Stworzenie systemu, którego podstawowym założeniem jest jego istnienie obrazuje przywoływany paradoks. Zdaniem K. Fostera niezbyt przekonującym są również teoria obiegu zamkniętego czy *outsourcingu* (*externalisation*), które odwołują się do kognicji sądów polubownych jako gwarantów niezależności sportu¹⁵.

2. Prawo sportowe jako międzynarodowe i krajowe prawo sportowe

Jak wcześniej wspomniano, zostało powiedziane na wstępie, na system sportowy składają się zarówno normy *lex sportiva*, jak i normy prawne (normy prawa sportowego). Powszechnie akceptowanym jest pogląd, iż prawo sportowe, a *de facto* międzynarodowe prawo sportowe, jest częścią międzynarodowego porządku prawnego i obejmuje swoim zakresem relacje

¹⁴ Zob. D. Panagiotopoulos, *op. cit.*, s. 51–55.

¹⁵ Zob. K. Foster, *Is there...*, s. 12.

nie tylko pomiędzy państwami, jak wskazują niektórzy autorzy, ale również pomiędzy państwem i jednostką. J. Nafziger upatruje międzynarodowego charakteru prawa sportowego m.in. w obowiązującej w systemie zasadzie *ius commune*, będącej jedną z kluczowych zasad prawa międzynarodowego. Co istotne, prawo sportowe będąc niewątpliwie swoistym zbiorem norm prawnych stanowi wypadkową zasad charakterystycznych dla porządku prawnomiędzynarodowego oraz *sui generis* porządku prawa sportowego. O ile prawo do wysłuchania w postępowaniu dyscyplinarnym, zakaz arbitralnego orzekania, czy zasad bezstronność nie są niczym nowym w porządku prawnym prawa europejskiego – a tym samym i krajowego (są one wyrazem fundamentalnych zasad konstytucyjnych urzeczywistnianych w państwach demokratycznych), to w świetle autonomiczności porządku sportowego stanowią odrębną od prawa międzynarodowego kategorię zasad prawnych. Ich wspólnym mianownikiem jest ogólnie przyjęta zasada *rule of law* (zasad praworządności). Powyższe założenia potwierdza również MTS¹⁶, który w 2000 r. przy okazji rozpatrywania sprawy *AK Ateny i Slavia Praga v. UEFA* MTS wyraził pogląd, że: *Na przestrzeni lat Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu w ramach sądownictwa arbitrażowego wykształcił w prawie sportowym szereg niepisanych zasad prawa – swoistego rodzaju lex mercatoria uprawiania sportów (zwanym lex ludica), do których krajowe i międzynarodowe federacje sportowe muszą niezależnie od ich obecności we własnych statutach i regulaminach lub w obowiązujących przepisach prawa krajowego, stosować się, z zastrzeżeniem jednak ich nie sprzeczności z klauzulą order public. Tego rodzaju zasady stanowią wypadkową powszechnie obowiązujących i uznawanych w różnych systemach zasad (...)* (tłum. autora)¹⁷.

¹⁶ Międzynarodowy Trybunał ds. Sportu w Lozanie.

¹⁷ *Sports law has developed and consolidated along the years, particularly through the arbitral settlement of disputes, a set of unwritten legal principles – a sort of lex mercatoria for sports or, so to speak, a lex ludica – to which national and international sports federations must conform, regardless of the presence of such principles within their own statutes and regulations or within any applicable national law, provided that they do not conflict with any national «public policy» («ordre public») provision applicable to a given TAsE. Certainly, general principles of law drawn from a comparative or common denominator reading of various domestic legal systems and, in particular, the prohibition of arbitrary or unreasonable rules and measures can be deemed to be part of such lex ludica; Zob. Wyrok CAS z 20.08.1999 r. w sprawie 98/2000, *AEK Athens and SK Slavia Prague / Union of European Football Associations (UEFA)*, Wyrok CAS z 23 kwietnia 1997 r. w sprawie 96/157 *FIN**

Należy jednak pamiętać, iż prawo sportowe w przeciwieństwie do *lex sportiva* nabiera mocy obowiązywania poprzez regulacje zarówno krajowe, jak i międzynarodowe – przywoływane ogólne zasady prawa sportowego. Uzasadnionym jest tym samym upatrywanie źródeł prawa sportowego w krajowych porządkach prawnych oraz ogólnych zasadach prawa sportowego, będących niczym innym jak utrwalonym zwyczajem międzynarodowym.

Na marginesie warto wskazać, iż o ile w przywołanym wyroku trybunał stwierdził, iż ogólne zasady prawa sportowego stanowią część tzw. reguł technicznych (*lex ludica*), a więc reguł składających się na porządek sportowy (*lex sportiva*), to nie wyklucza to ich obowiązywania również w porządku prawa sportowego. Wynika to bowiem z faktu, iż *lex ludica*, jak i reguły organizacyjne, mogą stanowić zarówno część normatywnego jak i poznormatywnego systemu sportowego, który ze swojej natury nie jest jednorodny. Uznanie danej reguły technicznej na gruncie prawa krajowego nie wyłącza jej obowiązywania w porządku sportowym. W tym zakresie następuje jedynie zmiana uzasadniania obowiązywania danej norm z aksjologicznego (porządek sportowy) na tetyczne (prawo sportowe).

3. Czym jest system sportowy?

W świetle tego co zostało powiedziane należy przyjąć, iż system sportowy jest wypadkową dwojakiego rodzajów porządków prawnych: prawa sportowego (międzynarodowego i krajowego) i porządku sportowego (globalne prawo sportowe). Obowiązuje on, co istotne, zarówno w oparciu o regulacje o charakterze prywatnoprawnym (zawodnik – federacja)¹⁸, jak i publicznoprawnym (federacja – państwo). W zakresie instytucjonalnym jest to system oparty na działaniach międzynarodowych federacji sportowych oraz stworzonego na kształt reguł rządzących arbitrażem handlowym (*lex mercatoria*)

v. FINA, Wyrok CAS z 1 września 1996 r. w sprawie 96/006 *M. v. AIBA*; zob. M. Reeb, *Digest of Cas Awards I, 1986–1998*, Haga 2001.

¹⁸ W sprawie Korda v ITF wyrażony został pogląd o prywatnoprawnym stosunku wiążącym zawodników z federacją sportową. Tłem sporu była pozytywna kontrola dopingowa Petra Kordy w trakcie turnieju tenisowego Wimbledon. J. O’Leary, *Drugs and doping in sport: socio-legal perspectives*, s. 198; Wyrok CAS z 31 sierpnia 1999 r. w sprawie 99/223/A *Korda v ITF Ltd*; O cywilnoprawnym charakterze licencji przyznawanych klubom sportowym i wyłączeniu drogi administracyjnej orzekł również NSA w niepublikowanym postanowieniu (I SA 832/89) i postanowieniu z dnia 21 kwietnia 2010 r. (II GZ 70/10).

prywatnego sądownictwa ds. sportu. Przedmiotem regulacji tego systemu są reguły o charakterze technicznym (*lex ludica*) oraz organizacyjnym.

III. Pojęcie i granice autonomii

Pojęcie autonomii w sporcie jest jednym z najbardziej charakterystycznych, a zarazem kontrowersyjnych elementów współczesnych modeli sportu. Historycznie uwarunkowana przez procesy komercjalizacji i komodyfikacji ta swoista zdolność ruchu sportowego do samoorganizacji i samoregulacji w postaci niezależnych organizacji sportowych nieodłącznie wiąże się z fundamentalnym prawem każdego człowieka do zrzeszania się¹⁹. Substratem tego prawa jest wolność każdej organizacji do tworzenia własnego prawa organizacyjnego i demokratycznego wyboru swoich przedstawicieli. Na tego rodzaju fundamentach oparta jest również autonomia organizacji sportowych, która wpłynęła na ukształtowanie się w świecie dwóch alternatywnych modeli regulacji sportu, tzw. modelu europejskiego oraz amerykańskiego²⁰.

Jednak koncepcja autonomii organizacji sportowych – i to pomimo organizacji pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich w 1896 r., przez długie lata nie posiadała swojego normatywnego odzwierciedlenia w żadnym akcie wewnętrznym dotyczącym sportu, pozostając bardziej w sferze postulatów (idei) niż obowiązującej reguły. Co ciekawe, nawet system olimpijski z jego naczelnym aktem w postaci Karty Olimpijskiej nie regulował stosownej materii. Wprowadzenie do Karty Olimpijskiej w 1949 r. art. 25 spowodowało, iż idea autonomii sportu po raz pierwszy przyjęła rzeczywisty kształt. Wymóg niezależności i autonomii krajowych komitetów olimpijskich stał się warunkiem ich uznania przez MKOL. Na marginesie warto wskazać, iż uchwalona zmiana karty olimpijskiej była nie tylko kierowana pobudkami o czysto olimpijskiej naturze, ale również politycznymi, tj. chęcią ograniczenia udziału w igrzyskach ZSSR²¹. Późniejsze zmiany Karty w 1955 r. i 1958 r.

¹⁹ W judykaturze można spotkać się z poglądem, iż swoboda zrzeszania się jest prawem obywatelskim, a nie prawem człowieka (postanowienie SN z dnia 15 czerwca 1993 r., I PRN 54/93, OSAiSN 1994/11–12 poz. 8 s. 108). P. Galka sugeruje, iż polska ustawa o stowarzyszeniach nie spełnia standardów międzynarodowych i konstytucyjnych, statuując prawo do zrzeszania się pośród praw obywatelskich (*Wolność zrzeszania się dla każdego*, Rzeczpospolita z 27.04.2005)

²⁰ Zob. L. Halgreen, *European sport law*, Kopenhaga 2004, s. 65–71.

²¹ XV Igrzyska Olimpijskie w Helsinkach, 1952 r.

rozwinęły koncepcję autonomii wprowadzając m.in. wymóg niezależności krajowego ruchu olimpijskiego od ekonomicznych, religijnych oraz politycznych wpływów oraz zakaz wyboru członków krajowego komitetu olimpijskiego przez władze publiczne. Obecnie art. 28 i art. 29 Karty wyznaczają zakres autonomii ruchu olimpijskiego²².

Przy okazji omawianej problematyki ruchu olimpijskiego i jego autonomii nie można nie zwrócić uwagi na art. 26 Karty, który stanowi o warunkach uznania przez MKOL innych federacji sportowych (organizacji międzynarodowych)²³. Jest to o tyle istotna regulacja, iż nakłada ona również na inne federacje sportowe obowiązek posiadania autonomii i niezależności w zarządzaniu daną dyscypliną sportu, i to zarówno na poziomie międzynarodowym, jak i krajowym²⁴. W tym kontekście warto przyrzeć się zapisom statutów największych sportowych organizacji międzynarodowych: FISA²⁵, UCI²⁶,

²² *The NOCs must preserve their autonomy and resist all pressures of any kind, including but not limited to political, legal, religious or economic pressures which may prevent them from complying with the Olympic Charter (art. 28 pkt. 6). Krajowe Komitety Olimpijskie muszą zachowywać swoją autonomię i opierać się wszelkim naciskom, w tym naciskom politycznym, prawnym, religijnym czy ekonomicznym, które mogą prowadzić do złamania postanowień Kart Olimpijskiej (art. 28 pkt 6)* (tłum. autora) *Governments or other public authorities shall not designate any members of an NOC. However, an NOC may decide, at its discretion, to elect as members representatives of such authorities (art. 29 pkt. 6). Rząd oraz organy publiczne nie będą wybierały członków Krajowych Komitetów Olimpijskich. Dopuszczalnym jest jednak wyznaczenie reprezentanta takowych władz* (tłum. autora).

²³ *In order to develop and promote the Olympic Movement, the IOC may recognise as Ifs international non-governmental organisations administering one or several sports at world level and encompassing organisations administering such sports at national level. The statutes, practice and activities of the IFs within the Olympic Movement must be in conformity with the Olympic Charter, including the adoption and implementation of the World Anti-Doping Code. Subject to the foregoing, each IF maintains its independence and autonomy in the administration of its sport.*

²⁴ Nie można jednak zapominać, iż nie wszystkie organizacje międzynarodowe znajdują się w systemie olimpijskim (np. FIA nie uznała postanowień World Anti-Doping Code, przez co nie jest uznawana przez MKOL); J. Chappelet, *The autonomy of sport in Europe*, Council of Europe, 2010, s. 14.

²⁵ FISA (*The International Rowing Federation*); Po konflikcie FISA i FOA nazwa FISA uległa zmianie na FIA; FISA shall have no part in purely national questions. It shall allow its member federations complete autonomy internally (Artykuł 4 Statutu FISA).

²⁶ UCI (*Union Cycliste Internationale*); The UCI will carry out its activities in compliance with the principles of: ... noninterference in the internal affairs of affiliated federations (artykuł 3 UCI Constitution).

FEI²⁷, FIG²⁸, ITF²⁹, UIAA³⁰, FIS³¹, IAAF³², FIFA³³ oraz UEFA³⁴. O ile FISA, UCI, FEI, ITF posiadają bardzo zbliżone regulacje do siebie, stanowiące, iż do wyłącznej kompetencji federacji krajowych należą sprawy krajowe, to zarówno UIAA, UEFA, IAAF i FIFA dokonują w tym zakresie zupełnie innej regulacji. Międzynarodowa Federacja Związków Alpinistycznych przyjęła w obrębie swojej federacji zasadę subsydiarności, upatrując w niej najbardziej efektywnego sposobu zarządzania sprawami federacji, stwierdzając: *UIAA koncentruje swojej działania na poziomie globalnym. Wszystkie sprawy, które mogą być wykonywane przez federacje powinny być wykonywane przez nie* (tłum. autora)³⁵.

Inny model regulacji obowiązuje w systemach IAAF, UEFA i FIFA, w których to brak *explicite* wyrażonego pojęcia autonomii. FIFA w statucie organizacji kładzie nacisk na niezależność (*independence*) członków organizacji i ich organów przedstawicielskich, rozumiejąc pod tym pojęciem z jednej strony wymóg legitymowania się przez dane państwo członkowskie suwerennością uznaną na arenie międzynarodowej (art. 10 statutu FIFA)³⁶,

²⁷ FEI (*Fédération Equestre Internationale*); Nothing in the Statutes shall authorise the FEI to intervene in national equestrian or any other matters not under the jurisdiction of the FEI, or shall entitle National Federations to submit such matters to the FEI for settlement under these Statutes (artykuł 61 statutu FEI).

²⁸ FIG (*Fédération Internationale de Gymnastique*); Federations, continental unions and regional groups retain their entire autonomy and independence of action within the limits imposed by these Statutes (artykuł 31 statutu FIG).

²⁹ ITF (*International Tennis Federation*); The objects and purposes for which [ITF] is established are to... preserve the independence of [ITF] in all matters concerning the game of tennis without the intervention of any outside authority in its relations with its Members (artykuł IV j) aktu założycielskiego ITF).

³⁰ UIAA (*International Mountaineering and Climbing Federation*); The UIAA shall not undertake any activity which is more effectively done by its member associations (art. 4 statutu UIAA).

³¹ FIS (*International Ski Federation*); The FIS respects the autonomy of its affiliated National Ski Associations (artykuł 4.2 statutu FIS).

³² IAAF (*International Association of Athletics Federations*); artykuł 4 konstytucji IAAF.

³³ FIFA (*Fédération Internationale de Football Association*).

³⁴ UEFA (*Union of European Football Associations*).

³⁵ *The UIAA will concentrate its policies and activities at a global level. All matters which could be handled by member associations should be done by those (art. 4).*

³⁶ Any Association which is responsible for organising and supervising football in its country may become a Member of FIFA. In this context, the expression „country” shall refer

a z drugiej niezależnością organów przedstawicielskich od wpływu podmiotów trzecich, upatrując stosownej niezależności przede wszystkim w wolnych wyborach organów przedstawicielskich (art. 17 statutu FIFA)³⁷. Podobną regulację zawiera również statut UEFA (art. 5³⁸ i 7 bis³⁹).

Z analogicznymi postanowieniami, jak w statutach FIFA i UEFA mamy również do czynienia w przypadku Konstytucji IAAF, która w art. 4 stanowi, że: *IAAF uznaje za wiążące działania krajowych związku atletów, które zostały demokratycznie wybrane zgodnie z przepisami ich krajowych statutów, i które nie są sprzeczne z postanowieniami niniejszego statutu. IAAF nie uznaje wyborów władz wybranych z naruszeniem ww. zasad* (tłum. autora)⁴⁰.

Obecnie koncepcja autonomii organizacji sportowych nie jest już tylko abstrakcyjną „ideą”, ale posiada ona swój normatywny wyraz. Przyjmuje on różne kształty, począwszy od pełnej autonomii zarówno organizacji międzynarodowej, jak i krajowej, wyartykułowanej w prawie federacyjnym,

to an independent state recognised by the international community. Subject to par. 5 and par. 6 below, only one Association shall be recognised in each country.

³⁷ A Member's bodies shall be either elected or appointed in that Association. A Member's statutes shall provide for a procedure that guarantees the complete independence of the election or appointment.

³⁸ *Członkostwo w UEFA jest otwarte dla krajowych związków piłki nożnej znajdujących się na kontynencie europejskim, z siedzibą w kraju, który jest uznawany przez ONZ jako niepodległy, i które są odpowiedzialne za organizowanie i prowadzenie spraw związanych z piłką nożną na terytorium danego kraju* (tłum. Autora); *Membership of UEFA is open to national football associations situated in the continent of Europe, based in a country which is recognised by the United Nations as an independent state, and which are responsible for the organisation and implementation of football-related matters in the territory of their country*; artykuł 5 statutu UEFA.

³⁹ *Państwa członkowskie są niezależne w prowadzeniu swoich spraw. Państwa członkowskie zobowiązują się zapewnić w swoich statutach zasady wyboru władz związkowych oparte o wolne i niezależne wybory. UEFA nie uznaje wyborów władz wybranych z naruszeniem ww. zasad* (art. 7 bis) (tłum. autora); *Member Associations shall manage their affairs independently and with no influence from third parties. Member Associations shall provide in their statutes for a procedure guaranteeing that their executive body is freely elected and that their other bodies are elected or appointed in a completely independent way. Anybody or decision from a body that has not been elected or appointed in compliance with such a procedure, even on an interim basis, shall not be recognised by UEFA* (art. 7 bis).

⁴⁰ *The IAAF shall comprise national governing bodies for Athletics which have been democratically elected in accordance with their constitutions and which agree to abide by the Constitution and by the Rules and Regulations. A national governing body (including its executive body) which has not been so elected, even on an interim basis, shall not be recognized by the IAAF.*

poprzez zasadę subsydiarności (pomocniczości), kończąc na szczegółowych regulacjach tej materii. Różny zakres autonomii nie zmienia jednak faktu, iż zewnętrzna autonomia organizacji pozostaje niezmienna, a kwestia relacji pomiędzy międzynarodową i krajową federacją pozostają w sferze reguł organizacyjnych.

1. Granice autonomii

Nieodłącznym elementem każdej dyskusji poświęconej zagadnieniu autonomii, czy to w prawie czy w innych naukach, jest próba odpowiedzi na pytanie o jej granice. Nowożytna koncepcja państwa zakłada, iż państwo winno funkcjonować w oparciu o rządy prawa. Określenie prawidłowej relacji pomiędzy zasadą praworządności a przyznaną autonomią, a więc *de facto* prawem do zrzeszania się, leży u podstaw prawidłowej limitacji autonomii organizacji sportowych. I nie chodzi tutaj tylko o przestrzeganie przez organizacje sportowe powszechnie obowiązującego prawa, ale o możliwości kontroli i nadzoru państwa nad system sportowym.

W doktrynie przyjmuje się, iż granice autonomii należy rozpatrywać z punktu widzenia jej ekstremów, a więc maksymalnej i minimalnej autonomii⁴¹. Ich odpowiednikami w systemie prawa są normy z jednej strony wyznaczające ogólne zasady prawa i podstawowe prawa jednostki (maksymalna autonomia) a z drugiej normy wyznaczające organizacyjną funkcjonalność organizacji sportowych. Konsekwencją przyjętego modelu jest podział kompetencji nadzorczych nad działaniami organizacji sportowych pomiędzy organy administracji państwowej oraz organizacji sportowych. Co istotne stosowną kompetencję wyznacza również obowiązujący na terenie danego państwa system zarządzania sportem, który określa poziom interwencjonizmu państwowego. W raporcie z 2005 r. *European Association of Sport Employment (EASE)*, tzw. grupy roboczej VOTASPOTR, przedstawiono europejski model sportu w oparciu o krajowe systemy zarządzania⁴². Wyróżniono cztery podstawowe konfiguracje, poczynając od takiej, w której to dominującą pozycję ma nadzór państwowy (tzw. biurokratyczna konfiguracja), charakterystyczną m.in. dla Polski, Francji czy Hiszpanii, poprzez konfigurację wolnorynkową

⁴¹ M. Kędzior, *Autonomia organizacji sportowych w świetle prawa polskiego i Unii Europejskiej*, Sport Wyczynowy 2007, nr 1–3, s. 7.

⁴² I. Henry, *European models of governance, organizational change and sports policy in the EU*, Hitotsubashi Journal of Arts and Sciences 2009, nr 50, s. 41–52.

z regulacyjną rolą państwa (*entrepreneurial configuration*), występującą w Irlandii czy Anglii, następnie konfigurację opartą na zasadach woluntaryzmu (np. Austria, Dania), kończąc na kohabitacyjnym modelu współpracy władzy publicznej, jednostek komercyjnych i wolontariuszy. Odzwierciedleniem przyjętego modelu zarządzania jest ponadto obowiązujący porządek prawny i występujące w nim regulacji *lex specialis* w postaci ustaw sportowych (np. ustawa o sporcie).

Pamiętać należy jednak, iż granice autonomii nie są wyznaczone jedynie przez normy systemu krajowego, ale również przez reguły porządku sportowego, jak i prawa sportowego. Tym samym uzasadnione jest rozpatrywanie granic autonomii przez pryzmat ograniczeń wpływających z prawa krajowego oraz systemu sportowego, ze szczególnym uwzględnieniem wertykalności i horyzontalności autonomii oraz wpływu międzynarodowych organizacji sportowych na siebie.

2. Krajowe ograniczenia autonomii

Krajowe ograniczenia autonomii organizacji sportowych są immanentnie związane z obowiązującym w danym kraju systemem prawa. Jak zauważa F. Latty, te kraje, których złożenia systemowe wypływają z tradycji rzymskiej, są bardziej skłonne do podejmowania działań nadzorczych niż te, które funkcjonują w oparciu o system *common law*. Odzwierciedleniem przyjętego systemu jest postrzeganie organizacji sportu jako swoistego zadania państwowego służącego dobru wspólnemu (interesowi publicznemu). Przedkłada się to m.in. na zasady publicznego⁴³ i niepublicznego finansowania sportu⁴⁴, oraz postrzegania sportu przez pryzmat *dominium* i *imperium* państwa⁴⁵.

⁴³ Szczególną rolę w tym zakresie odgrywają samorządy lokalne.

⁴⁴ W tym kontekście zauważalnym jest również wpływ prawa wspólnotowego, przykładowo w zakresie opodatkowania pośredniego organizacji sportowych. Przepisy wspólnotowe dotyczące podatku VAT ustalone w dyrektywie Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz. Urz. WE L 347/1 z dnia 11.12.2006, s. 1), przewidują zarówno możliwość zwolnienia z podatku niektórych usług związanych ze sportem przez Państwa Członkowskie, jak i – tam, gdzie zwolnienia nie można zastosować – możliwość naliczania w niektórych przypadkach zmniejszonych stawek podatkowych <http://www.ukie.gov.pl/www/serce.nsf/0/00A650A6AAD24368C125732A0037C107?Open&RestrictToCategory=>).

⁴⁵ Organizacja sportu kwalifikowanego w Polsce nie leży w sferze państwowego *imperium*, inaczej M. Kędzior, *Autonomia organizacji...*, s. 8.

Odnotowania wymaga również fakt, iż większość funkcjonujących w systemie sportowym federacji przez fakt posiadania swojej siedziby na terenie Szwajcarii lub przez fakt wyrażenia zgody na stosowanie regulaminu CAS, podlega prawu szwajcarskiemu jako właściwemu dla danego stosunku. Znaczenie prawa szwajcarskiego dla omawianej kwestii jest tym samym ogromne, co potwierdza art. R58 CAS Code⁴⁶: *Arbitrzy rozstrzygają spór w oparciu o prawo wybrane przez strony lub w razie braku jego wyboru, zgodnie z prawem kraju, w którym federacja, stowarzyszenie lub związany ze sportem organ, który wydał zaskarżone decyzję ma miejsce siedziby lub zgodnie z zasadami prawa, których stosowanie Arbitrzy uznają za stosowne*⁴⁷.

Nie można zapominać, iż w dobie niewątpliwej multicentryczności systemów prawa, system prawa krajowego jest niejednokrotnie częścią większego systemu, czy to w ramach regionalnego (np. europejskiego – UE i Rada Europy) czy globalnego systemu prawa (np. systemu narodów zjednoczonych). Tym samym ograniczeń autonomii należy poszukiwać nie tylko w normach prawa krajowego uchwalanych w zakresie interesu publicznego wraz z bezwzględnie obowiązującym zakazem działań *contra legem*, ale również w regulacjach prawa międzynarodowego, dotyczących praw człowieka i problemu dopingu w sporcie oraz prawa wspólnotowego, chroniących swobody wspólnotowe.

Za fundamentalne dla kwestii ograniczeń autonomii sportu w obrocie prawnomiędzynarodowym uznaje się regulacje wydane w ramach Rady Europy oraz UNESCO, dotyczące praw człowieka i zwalczania dopingu w sporcie, tj.: Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności⁴⁸, Konwencję w sprawie przemocy i ekscesów widzów w czasie imprez sportowych, a w szczególności meczów piłki nożnej⁴⁹, Konwencję antydopingową⁵⁰, Międzynarodową konwencję o zwalczaniu dopingu w sporcie⁵¹.

⁴⁶ CAS Code jest regulaminem urzędowania Międzynarodowego Trybunału ds. Sportu w Lozannie.

⁴⁷ *The Panel shall decide the dispute according to the applicable regulations and the rules of law chosen by the parties or, in the absence of such a choice, according to the law of the country in which the federation, association or sports-related body which has issued the challenged decision is domiciled or according to the rules of law, the application of which the Panel deems appropriate.*

⁴⁸ Dz. U. z 1993, Nr 61, poz. 284.

⁴⁹ Dz. U. z 1995, Nr 129 poz. 625.

⁵⁰ Dz. U. z 2001, Nr 15 poz. 149.

⁵¹ Dz. U. z 2007, Nr 142 poz. 1000.

Szczególnie istotnym dla omawianej kwestii jest katalog fundamentalnych praw sportowca (praw człowieka) wypływający z przytoczonych konwencji, i relacji tych praw do postanowień kodeksów deontologicznych organizacji sportowych (np. kodeksu WADA). W praktyce bowiem niejednokrotnie zdarza się, że sportowcy w przypadku naruszenia przepisów federacyjnych, w tym szczególnie o zakazie dopingu, zarzucają decyzjom narodowych federacji – a w późniejszej fazie orzeczeniom CAS nakładającym na sportowców kary dyskwalifikacji, naruszenie praw człowieka⁵². Warto przywołać choćby sprawy kolarza Kashechkin⁵³, czy byłego reprezentanta Portugalii w piłce nożnej, Abel Xavier⁵⁴, w których to postanowienia kodeksu WADA zostały poddane pod wątpliwość ze względu na art. 8 EKPC. Problem jest o tyle istotny, iż po dziś dzień Międzynarodowy Komitet Olimpijski nie inkorporował do systemu olimpijskiego (Karty Olimpijskiej) koncepcji praw człowieka.

Co się tyczy natomiast wpływu prawa unijnego, to do momentu wejścia w życie Traktatu Lizbońskiego kwestia sportu znajdowała się poza kompetencją UE. Działania Wspólnoty Europejskiej ograniczały się jedynie do kontroli sportu w ramach tzw. „sportowego wyjątku” (prawa konkurencji). Biorąc pod uwagę cele Wspólnoty Europejskiej, uprawianie sportu jest przedmiotem prawa wspólnotowego tylko w takim zakresie, w jakim uznaje się je za działalność gospodarczą⁵⁵. W przypadku, gdy działalność sportowa ma

⁵² Za najważniejsze uznaje się przede wszystkim prawo sportowca do pracy, wolność osobistą oraz gwarancję procesową w postaci zasady domniemania niewinności.

⁵³ W sierpniu 2007 r. członek zawodowej grupy kolarskiej Astana, Andrey Kashechkin, w trakcie pobytu w Turcji na wakacjach został poddany kontroli antydopingowej przez UIC. Przeprowadzona kontrola dopingowa dała wynik pozytywny. W trakcie toczącego się „pozasądowego” sporu (Andrey Kashechkin nie został nigdy oficjalnie zdyskwalifikowany, a jego sprawa nigdy nie została rozpatrzona przez CAS) pojawił się problem zgodności procedur antydopingowych z prawem każdego człowieka do prywatności.

⁵⁴ Wyrok Sąd Federalnego Szwajcarii z dnia 4 grudnia 2000 r. w sprawie *Abel Xavier v. UEFA*, wyrok CAS z dnia 10 września 1992 r. w sprawie 92/63 G./Fédération Equestre Internationale (FEI); I. Blackshaw, *The Court of Arbitration for Sport: An International Forum for Settling Disputes Effectively 'Within the Family of Sport'*, Entertainment and Sports Law Journal 2003, nr 2, s. 64; G. Kaufmann-Kohler, A. Rigozzi, *Legal Opinion On The Conformity Of Article 10.6 Of The 2007 Draftworld Anti-Doping Code With The Fundamental Rights Of Athletes z 13 listopada 2007 r.*; http://www.wada-ama.org/Documents/World_Anti-Doping_Program/WADP-Legal_Library/Advisory_and_Legal_Opinions/Legal_Opinion_Conformity_10_6_complete_document.pdf

⁵⁵ Zob. wyrok ETS z dnia 12 grudnia 1974 r. w sprawie 36/74 *Walrave i Koch*, ECR [1974], s. 1405, pkt 4; z dnia 14 lipca 1976 r. w sprawie 13/76 *Donr*, ECR [1976], s. 1333,

charakter odpłatnego świadczenia pracy lub świadczenia usług za wynagrodzeniem, co ma miejsce w przypadku działalności sportowej wykonywanej przez półzawodowców lub zawodowców⁵⁶, zostaje ona objęta zakresem stosowania art. 45 TFUE (dawnej art. 39 TWE) lub art. 56 TFUE (dawnej art. 49 TWE). Jednak tzw. „sportowy wyjątek” nie stanowi tylko wyłomu na polu ekonomicznym, ale również i społecznym. W sprawie *Walrave* Trybunał Sprawiedliwości orzekł, iż zasady niedyskryminacji ze względu na narodowość podlegają znaczącym ograniczeniom w przypadku sportu.

Nie można przy okazji poruszanego problemu nie wspomnieć o historii dwóch pływaków: Davida Meca-Medina i Igora Majcena, którzy stali się bohaterami jednego z najważniejszych „sportowych wyroków” TSUE⁵⁷ od czasów sprawy *Bosmana*. To po raz pierwszy w tej sprawie Trybunał poszerzył zakres swojej kognicji w sprawach sportu poza sprawy o charakterze konkurencyjnym, wkraczając w dotychczas autonomiczną materię sportu jaką są reguły gry w sporcie – kwestia zakazu dopingu⁵⁸. Dopuścił on w rzeczonym wyroku możliwość oceny wyjątku sportowego przez pryzmat zasady proporcjonalności stwierdzając: *Sam fakt, że reguła jest o charakterze czysto sportowym nie skutkuje wyłączeniem jej z zakresu stosowania Traktatu (...)*⁵⁹.

Na marginesie, warto przywołać słowa jednego z członków panelu orzekającego TAS, M. Beloffa, który stwierdził, iż wyrok Meca-Medina jest

pkt 12; z dnia 15 grudnia 1995 r. w sprawie C-415/93 *Bosman*, ECR [1993], s. I-4921, pkt 73; z dnia 11 kwietnia 2000 r. w sprawach połączonych C-51/96 i C-191/97 *Deliège*, ECR [2000], s. I-2549, pkt 41 oraz wyrok z dnia 13 kwietnia 2000 r. w sprawie C-176/96 *Lehtonen*, Rec. ECR [1996], s. I-2681, pkt 32.

⁵⁶ Zob. podobnie ww. wyroki w sprawie *Walrave i Koch*, pkt 5, w sprawie *Donà*, pkt 12 oraz w sprawie *Bosman*, pkt 73.

⁵⁷ Wyrok ETS z dnia 18 lipca 2006 r. w sprawie C-519/04 P *David Meca-Medina i Igor Majcen przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich*, ECR [2006], s. I-06991.

⁵⁸ M. Papaloukas, *Sports law and the European Union. Sport Management*, International Journal Sport Management International Journal 2007, nr 2, s. 40–49, G. Infantino, *Meca-Medina: a step backwards for the European Sports Model and the Specificity of Sport?*, http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/uefa/KeyTopics/480391_DOWNLOAD.pdf, R. Parrish, S. Miettinen, *The sporting exception in European Union law*, Haga 2008, s. 44, S. Ellson, M. Lohn, *Whose rules are w playing by?*, Entertainment and Sport law Journal 2006, nr 2, s. 2.

⁵⁹ *The mere fact that a rule is purely sporting in nature does not have the effect of removing from the scope of the Treaty the person engaged in the activity governed by that rule or the body which has laid it down (para 27).*

swoistą „puszką Pandory” (*Pandora box*)⁶⁰, z której nie wiadomo co wyjdzie. Jedno jest pewne. Obecnie w dobie Traktatu Lizbońskiego regulacje dotyczące systemu sportowego zostały podniesione do rangi kompetencji powierzonych UE. O ile art. 165 TFUE względem art. 149 TWE nie wprowadził wielkich zmian w kwestii regulacji sportu, to po raz pierwszy tak wyraźnie została wyartykułowana kwestia autonomii organizacji sportowych oraz zasad *fairness*, która kładzie podwaliny pod stworzenie nowej europejskiej polityki antydopingowej⁶¹.

3. Ograniczenia autonomii w Polsce

Nieobowiązująca już ustawa z dnia 17 sierpnia 2005 r. o sporcie kwalifikowanym przewidywała, iż nadzór na działalnością polskich związków sportowych sprawuje minister właściwy do spraw kultury fizycznej i sportu⁶². Zakres kompetencji nadzorczych określał art. 23 ustawy i zawarty tam obowiązek podejmowania przez związki sportowe działań zgodnych z prawem, postanowieniami statutów oraz wewnętrznych regulaminów. O ile przyjęty model nadzoru wydawał się korespondować z ogólnymi założeniami przyjętego biurokratycznego sposobu zarządzania sportem w Polsce, to mając na uwadze, iż nadzór państwowy winien dążyć do władczego uzgodnienia czynności prywatnych i publicznych z wymogami prawa przedmiotowego w interesie porządku i dobra publicznego, był on zbyt rozbudowany. W trakcie prac nad nową ustawą o sporcie, mającą kompleksowo uregulować materię sportu w Polsce, wielokrotnie wyrażono pogląd o niezgodności ustawy o sporcie kwalifikowanym z międzynarodowymi standardami w zakresie nadzoru nad sportem.

⁶⁰ Albo zwiastunem zmian (herald of changes).

⁶¹ Unia przyczynia się do wspierania europejskich przedsięwzięć w zakresie sportu, uwzględniając jego szczególnie charakter, jego struktury oparte na zasadzie dobrowolności oraz uwzględniając jego funkcję społeczną i edukacyjną. Za istotny należy również uznać § 2 i zapis traktatowy stanowiący, że działanie Unii zmierza m.in. do rozwoju europejskiego wymiaru sportu, przez popieranie uczciwości i dostępności we współzawodnictwie sportowym oraz współpracy między podmiotami odpowiedzialnymi za sport, jak również przez ochronę integralności fizycznej i psychicznej sportowców, w szczególności tych najmłodszych; Zob. R. Parrish, B. García, S. Miettinen, R. Siekmann, *The Lisbon Treaty And Eu Sports Policy. Study*, Bruksela 2010.

⁶² Art. 18.

Uchwalona w dniu 20 maja 2010 r. ustawa o sporcie w dużym stopniu wyszła naprzeciw postulowanym zmianom (np. wprowadzenie regulacji o zwalczaniu dopingu). Niestety powieliła ona również błędy swojej poprzedniczki, na co zwraca uwagę A. Szwarz, przy okazji analizy mechanizmów nadzorczych w sporcie. Wyłączenie spod nadzoru decyzji regulaminowych i dyscyplinarnych należy uznać za współgrające z założeniami systemowymi sportu (porządku sportowego). Wątpliwym jest jednak pozostawianie w granicach kompetencji nadzorczych państwa możliwości kontroli organizacji sportowych pod względem zgodności ich działań ze swoim statutem. Nie uwzględnia to bowiem charakteru statutu i niejednorodności przepisów w nim zawartych. Wielce problematycznym jest również pominięcie w nowej ustawie o sporcie postanowień stanowiących odpowiednik rozdziału 6 ustawy o sporcie kwalifikowanym – rozstrzyganie sporów, co zdaniem A. Wacha, spowoduje osłabienie sądownictwa polubownego ws. sportu⁶³.

4. Systemowe ograniczenia autonomii w sporcie

Jednym z podstawowych założeń większości porządków prawa sportowego na świecie jest ich hierarchiczna struktura (piramida). O ile amerykański model sportu oparty jest w głównej mierze na idei komercjalizacji sportu i związanym z nim horyzontalnym układem zależności uczestników systemu sportowego (ligi jako spółki *joint venture*, zjawisko franczyzy licencji sportowych), to jeden element pozostaje niezmienny, zarówno w europejskim jak i amerykańskim modelu sportu. Jest to rywalizacja sportowa, która stanowi kwintesencję sportu i jest jego największą wartością. Przejawia się ona między innymi w idei równowagi w sporcie, co w praktyce przekłada się na zasadę

⁶³ „Odrębna polska regulacja ustawowa dotycząca arbitrażu sportowego stanowi obecnie *lex specialis* wobec statutów i regulaminów międzynarodowych federacji sportowych, które w związku z jej brakiem będą mogły, zgodnie ze swoimi zobowiązaniami w stosunku do MKOl, zobowiązać polskie związki sportowe do poddawania sporów krajowych kompetencji lozańskiego TAS. Zgodnie z kolei z art. 13.2 światowego kodeksu antydopingowego ta instancja arbitrażowa, a nie Trybunał Arbitrażowy PKOl, będzie mogła rozpatrywać polskie sprawy dopingowe, a Światowa Agencja Antydopingowa (WADA) stanie się kompetentna do zaskarżania do TAS decyzji dyscyplinarnych polskich związków sportowych. Do lozańskiego Trybunału będą musiały być także kierowane spory licencyjne, które po głośnej sprawie ŁKS Łódź miał – na podstawie nowej ustawy o sporcie – przejąć Trybunał Arbitrażowy PKOl”;

A. Wach, M. Wach, *Spór o spory sportowe*, Rzeczpospolita z dnia 09.06.2010, http://archiwum.rp.pl/artukul/953694_Spor_o_sporo_sportowe.html.

równości klubów sportowych oraz niepewności wyniku⁶⁴. Rywalizujące ze sobą drużyny lub zawodnicy winni dysponować porównywalnymi siłami w dniu zawodów. J. Nafziger przytacza w tym kontekście wyrok Siódmego Okręgowego Sądu Apelacyjnego⁶⁵, który dominację jednej drużyny porównuje do klaskania jedną dłonią⁶⁶. Jeszcze ciekawiej przedstawia kwestię niepewności wyniku S. Weatherill, który metaforycznie stwierdza, że sport bez niepewności wyniku byłby jak opera – każdy dobrze wie, kto na końcu umrze⁶⁷. Tego rodzaju założeń nie spełnia europejski system sportowy (w szczególności piłka nożna), który charakteryzuje się bardzo dużą dysproporcją w potencjale sportowym drużyn rywalizujących. Jednym z najważniejszych wskaźników obrazujących zachowanie równowagi w sporcie jest procent wydatków, jakie kluby przeznaczają na wynagrodzenia zawodników. Warto w tym miejscu wskazać na powszechnie stosowane w modelu amerykańskim porozumienia dotyczące wynagrodzeń zawodników (*Collective Bargaining Agreement* – w skrócie *CBA*), które nakładają na kluby ograniczenia w zakresie finansowania wynagrodzeń zawodników (tzw. *sallary cap*)⁶⁸. Gwoli przykładu można wskazać na ligę NBA, w której w sezonie 2010/2011 obowiązywało ograniczenie łącznego wynagradzania zawodników w danym klubie na poziomie 58,044 miliona dolarów oraz 9–14 miliona dolarów wynagrodzenia za indywidualny kontrakt rocznie⁶⁹. Dla porównania wystarczy przytoczyć postanowienia kontraktu Cristiano Ronaldo z Realem Madryt, na podstawie którego piłkarz zarobi w ciągu 6 lat gry dla „Królewskich” około 107 milion funtów, co daje średnio 17 mln funtów rocznie, a więc około 27 mln dolarów⁷⁰. Innym elementem mającym równoważyć rywalizację

⁶⁴ Zob. K. Foster, *Alternative models for the sport regulation of global sport*, [w:] L. Allison [red.], *The global politics of sport: the role of global institutions in sport*, Londyn – New York 2005, s. 73–76.

⁶⁵ Chicago Professional Sports LP v. N.B.A., 95 F.3d 593, 598 (7th Cir. 1996).

⁶⁶ J. Nafziger, *A comparison of the European and North American models of sports organization*, [w:] S.Gardiner, R. Parrish, R. Siekmann [red.], *EU, Sport, Law and Policy Regulation, Re-regulation and Representation EU, Sport, Law and Policy Regulation, Re-regulation and Representation*, Hague 2009, s. 45.

⁶⁷ *Ibidem*, s. 45.

⁶⁸ J. Johnson, *Restraint of Trade Law in Sport*, Sports Law eJournal 2009, nr 1, s. 10–12.

⁶⁹ <http://www.nba.com/2010/news/07/07/salary.cap/index.html> z dnia 7 lipca 2010 r.

⁷⁰ Zob. *Cristiano Ronaldo zarabia najlepiej*, http://sport.wp.pl/kat,1750,title,Cristiano-Ronaldo-zarabia-najlepiej,wid,11993738,wiadomosc.html?ticaid=1b28c&_tictsrn=5 z dnia 17.06.2010 r.

sportową jest przyjęty system transferowy zawodników. W amerykańskim modelu sportu system transferowy jest oparty na tzw. *draftcie*, który zapewnia każdej rywalizującej drużynie dostęp do najlepszych zawodników i możliwość indywidualnego kontraktowania. W świetle milionowych transferów w Europie (80 mln funtów za transfer Cristiano Ronaldo do Realu Madryt), pokazuje to jawną dysproporcję w rywalizacji sportowej. Na marginesie należy odnotować, iż od 2013 r. regulamin Licencjonowania Klubów UEFA i Finansowego Fair Play będzie wymagał od klubów piłkarskich, które chcą grać w Lidze Mistrzów lub w rozgrywkach Ligi Europejskiej legitymowania się w okresie trzech lat „rentownością” (kluby nie będą mogły wydawać więcej niż zarabiają). Mając na uwadze rok 2008, w którym to dług najlepszych klubów piłkarskich wyniósł 578 mln euro, a kwota zaciągniętych zobowiązań z tytułu pożyczek sięgnęła kwoty 5,5 mld euro, wykazanie rentowności przez niejedyn klub może okazać się niemożliwym. W konsekwencji może prowadzić to nawet do wykluczenia takiego klubu z tych jakże prestiżowych i co najważniejsze dochodowych rozgrywek⁷¹.

5. Wielopłaszczyznowość autonomii – horyzontalna i wertykalna autonomia

Kończąc powyższe rozważania nad ograniczeniami autonomii organizacji sportowych należy wskazać na jeszcze jedno istotne założenie systemowe, które bez wątplenia wyznacza granice opisywanej autonomii. Struktura systemu sportowego nie jest jednopłaszczyznowa i jest oparta na horyzontalnych i wertykalnych relacjach organów publicznych i sportowych. Oznacza to, iż dany organ z racji pozycji w danej strukturze nie posiada równorzędnych kompetencji co bezpośrednio znajdujący się nad nim, co nie umniejsza jego roli na danym poziomie funkcjonowania. W horyzontalnym układzie pozwala to na wyróżnienie kilku zakresów autonomii organizacji sportowych w zależności od jej zasięgu: lokalnego, regionalnego, krajowego, europejskiego oraz międzynarodowego. Z wyróżnionymi zakresami korespondują kompetencje odpowiednich organów publicznych (np. klub a miejskie władze, federacja krajowa a ministerstwo sportu). W praktyce

⁷¹ Zob. artykuł Działu Prasowego Parlamentu Europejskiego, *UEFA występuje przeciwko lekkomyślnym wydatkom europejskich klubów piłkarskich*, http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/041-75199-148-05-22-906-20100528STO75187-2010-28-05-2010/default_pl.htm z dnia 08.06.2010.

wiąże się to np. z kwestiami finansowania klubów sportowych z budżetów samorządów terytorialnych.

Co się tyczy natomiast wertykalnych relacji podmiotów to jest to typowy układ hierarchiczny, w którym decydującym elementem jest podległość organizacyjna (np. kluby sportowe a federacje sportowe). Prowadzi to nie tylko do podporządkowania organizacyjnego danego podmiotu, ale również do obowiązku przestrzegania prawa uchwalonego w ramach danej struktury (np. prawo federacyjne). Niestety w zakresie, w jakim autonomiczność horyzontalna i wertykalna krzyżują się, często dochodzi do sprzeczności dwóch porządków prawnych – prawa sportowego i prawa powszechnie obowiązującego. W świetle problemów jurysdykcyjnych stanowi to niewątpliwy problem, który niejednokrotnie prowadził w przeszłości do wykluczenia organizacji sportowych z uczestnictwa w rywalizacji sportowej, nie tylko na arenie krajowej, ale i międzynarodowej. Przykładem niech będzie tzw. *l'affaire VA-OM*, w której to Bernard Tapie (były prezydent Olympique Marsylia) zakwestionował przed sądem w Bernie skuteczność decyzji UEFA wykluczającej jego klub z rozgrywek Champions League. Powodem wykluczenia było „ustawienie” wyniku meczu z SC Valenciennes w Ligue 1. Sąd w Bernie nie tylko zawiesił decyzję UEFA, ale zakwestionował również legalność statutu UEFA, wskazując na brak możliwości odwołania się od decyzji UEFA do sądu powszechnego. W związku z groźbą FIFA i UEFA, wykluczenia reprezentacji Francji z udziału w Mistrzostwach Świata we Francji w 1998 r., sprawa została wycofana⁷². Pobocznie warto nadmienić, iż w 1995 r. UEFA przeniósła swoją siedzibę z kantonu Bern do kantonu Vaud, żeby uniknąć podobnych orzeczeń jak w sprawie Bernarda Tapie.

IV. Praktyczny wymiar autonomii organizacji sportowych

Podsumowując dotychczasowe rozważania warto zadać sobie pytanie, na ile kwestia autonomii organizacji sportowych jest problemem mającym swoje przełożenie na praktykę stosowania prawa. Historia przynosi wiele przykładów świadczących o doniosłości przedstawianego problemu, chociażby w kontekście charakteru i pozycji prawnej Międzynarodowego

⁷² Zgodnie z art. 13 ust. 2 statutu FIFA naruszenie obowiązków może skutkować nałożeniem sankcji, która może polegać na zawieszeniu praw lub wykluczeniu z federacji danego członka (art. 14 i 15 statutu FIFA).

Komitetu Olimpijskiego, czy toczonych sporów przez Ministra Sportu i Turystyki.

W głośnej sprawie *DeFrantz v. USOC*⁷³ Sąd Apelacyjny (Washington, D.C.)⁷⁴ orzekł, iż USOC jako jednostka afiliowana Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, będącego międzynarodowym stowarzyszeniem, posiadającym osobowość prawną i tworzącego pozarządowy system ruchu olimpijskiego, nie podlega jurysdykcji krajowej⁷⁵. W skierowanym do sądu powództwie sportowcy zarzucili władzom federalnym nielegalne działania i naciski na USOC. W uzasadnieniu wyroku Sąd wskazał na brak kognicji do rozpatrzenia sporu, wskazując na tzw. jurysdykcję wyłączną USOC (*exclusive jurisdiction*).

Przyjętą linię orzeczniczą potwierdził Sąd Apelacyjny (San Francisco) w sprawie *Martin v. IOC*⁷⁶, w której to lekkoatletka amerykańska (Lisa Martin) zarzuciła Międzynarodowemu Komitetowi Olimpijskiemu naruszenie zapisów *Civil Rights Act* o zakazie dyskryminacji płciowej w związku brakiem w programie Igrzysk Olimpijskich w Los Angeles w 1984 r. konkurencji biegowych dla kobiet na dystansie 5.000 i 10.000 metrów. Sąd stwierdził, iż winien zachować szczególną ostrożność w kwestii stosowania prawa krajowego do spraw objętych Kartą Olimpijską⁷⁷. Uznał on, iż art. 32 Karty Olimpijskiej w zakresie kwalifikacji danej dyscypliny jako dyscypliny olimpijskiej z punktu widzenia uprzywilejowywania lub dyskryminowania danej płci jest „płciowo-objęty” (*gender-neutral*)⁷⁸.

Natomiast w sprawie *San Francisco Arts & Athletics, Inc v. IOC & UOSC*⁷⁹ Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych wyraził pogląd, iż Międzynarodowy

⁷³ *DeFrantz v. U. S. Olympic Committee*, 492 F. Supp. 1181 (DC Cir. 1980).

⁷⁴ R. Tokarczyk, *Prawo amerykańskie*, Warszawa 2009, s. 55–57.

⁷⁵ Tłem tego precedensowego wyroku był spór, jaki zawiązał się pomiędzy lekkoatletami reprezentowanymi przez wiosłarkę A. DeFrantz a Amerykańskim Komitetem Olimpijskim, który na skutek politycznych nacisków administracji prezydenta J. Cartera zbojkotował Igrzyska Olimpijskie w Moskwie na znak protestu przeciwko inwazji wojsk radzieckich w Afganistanie.

⁷⁶ *Martin v IOC*, 740 F.2d 670 (9th Cir. 1984).

⁷⁷ *A court should be wary of applying a state statute to alter the content of the Olympic Games. The Olympic Games are organized and conducted under the terms of an international agreement – the Olympic Charter. We are extremely hesitant to undertake the application of one state’s statute to alter an event that is staged with competitors from the entire world under the terms of that agreement.*

⁷⁸ Zob. pkt. 26 uzasadnienia.

⁷⁹ *San Francisco Arts & Athletics, Inc v. IOC & UOSC*, 707 F.2d 517 (9th Cir. 1983).

Komitet Olimpijski jest organizacją międzynarodową reprezentowaną, zgodnie z art. 24[B] Karty Olimpijskiej, w państwach ruchu olimpijskiego przez Narodowe Komitety Olimpijskie. Tłem sporu była kwestia możliwości używania słowa „Olimpic” w celach niezwiązanych z ruchem olimpijskim⁸⁰.

Jednak nie tylko system prawa amerykańskiego w tak wyraźny sposób uznał status MKOL jako organizacji międzynarodowej, a tym samym jego autonomię. Rząd Federalny Szwajcarii (*Swiss Federal Council*) dekretem z 17 września 1981 r. potwierdził podmiotowość MKOL jako organizacji międzynarodowej, przyznając jej ponadto szereg przywilejów podatkowych – zwolnienie z podatków bezpośrednich, oraz znosząc względem pracowników MKOL obowiązek posiadania pozwolenia na pracę w Szwajcarii⁸¹.

W kontekście przywołanych spraw nie można nie wskazać na sprawę *Lewis v World Boxing Council and Frank Bruno*⁸², w której to przedmiotem oceny były postanowienia regulaminów WBC i zasady walki o tytuł mistrzowski federacji WBC⁸³. Sąd angielski stwierdził, iż nie jest on właściwy do rozpatrzenia sprawy, ponieważ siedziba WBC znajduje się w Meksyku oraz że wszelkie spory powstałe na tle regulaminów WBC władne są rozpoznawać odpowiednio do tego powołane sądy polubowne w ramach struktur organizacyjnych WBC⁸⁴. Przytoczona sprawa jest o tyle istotna, iż wskazuje na problemy jurysdykcyjne w zakresie określenia właściwego *forum* dla oceny działań międzynarodowych federacji sportowych. Stworzenie własnego systemu rozstrzygania sporów w wyraźny sposób ograniczyło możliwości kontrolne państwa, jednocześnie pozbawiając sądy krajowe kognicji w sprawach objętych prawem federacyjnym. Wprowadzanie do umów zawodniczych tzw. klauzul wyłączających, stanowiących *de iure* nic innego zapis na sąd polubowny, uzupełniło przyjęte przez federacje założenia o autonomicznym charakterze rozstrzygania sporów sportowych⁸⁵.

⁸⁰ Sprawa dotyczyła m.in. słowa „Olimpic” jako słownego znaku towarowego zastrzeżonego dla MKOL. Miał on być wykorzystywany w ramach imprezy sportowej „Gay Olympic Games” w 1982 r.

⁸¹ Zob. również art. 60 szwajcarskiego kodeksu cywilnego.

⁸² S. Gardiner, *Sports law*, Londyn 2006, s. 231.

⁸³ *Lennox Lewis in bid to halt Tyson v Bruno fight*, *The Independent* z 8. 11.1995, <http://www.highbeam.com/doc/1P2-4750201.html> z dnia 9.11.2010 r.

⁸⁴ <http://www.wbcboxing.com> z dnia 9.11.2010 r.

⁸⁵ Tego rodzaju zapisy można spotkać m.in. w systemie olimpijskim, w ramach którego każdy zawodnik chcących wystartować w igrzyskach olimpijskich musi złożyć oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania od orzeczeń Trybunału Arbitrażowego

Na koniec warto przyjrzeć się kilku sprawom, które miały miejsce na gruncie krajowym, a które stanowią klasyczny przykład zderzenia się prawa sportowego z prawem krajowym.

1. Sprawa polskiej narodowej drużyny żużlowej

W lipcu 2009 r. polscy żużlowcy zdobyli po raz kolejny Drużynowy Puchar Świata na żużlu. Tym razem nie zostali oni jednak mistrzami świata. Przedstawiony stan faktyczny stanowi kontekst jednej z najbardziej dyskusyjnych spraw w polskim prawie sportowym w 2009 r. Problem pojawił się podczas rozpatrywania w Ministerstwie Sportu i Turystyki wniosku o przyznanie nagrody za wyniki sportowe dla zdobywców Drużynowego Pucharu Świata na żużlu. Osłą powstałego sporu była kwestia interpretacji rozporządzenia Ministra Sportu i Turystyki z dnia 22 września 2006 r. w sprawie wyróżnień i nagród dla zawodników⁸⁶ i zawartej tam definicji pojęcia mistrza świata⁸⁷. Zdaniem ministerstwa narodowa drużyna żużlowców, pomimo zdobycia Pucharu Świata na żużlu (*Speedway World Cup*), nie była uprawniona do nagrody z tytułu osiągnięć sportowych, jako iż formalnie nie jest mistrzem świata.

Czy decyzja Ministra mogła „dziwić” w świetle obowiązujących w 2009 r. przepisów federacyjnych FIM⁸⁸?

W tym miejscu trzeba przypomnieć, iż funkcję polskiej federacji narodowej w sportach motorowych na terenie Polski pełni Polski Związek Motorowy (PZM). Jest on jednocześnie członkiem Międzynarodowej Federacji Motorowej (FIM). Co istotne, w zakresie organizacyjnym PZM podlega zarówno polskim przepisom prawa, jak i wewnętrznym regulacjom prawnym FIM.

ds. sportu (Sportowy Sąd Arbitrażowy) – I. Blackshaw, R. Siekmann, J. Soek, *The Court of Arbitration for Sport, 1984–2004*, Haga 2006, s. 119.

⁸⁶ Dz. U. z 2006, Nr 18, poz. 1332.

⁸⁷ Rozporządzenie stanowi o możliwości przyznawania zawodnikom dyscyplin sportu i konkurencji sportowych zespołowych nagrody zbiorowej dla zespołu po warunkiem: zajęcie pierwszego, drugiego lub trzeciego miejsca na igrzyskach olimpijskich, w mistrzostwach świata lub Europy, na uniwersjadzie letniej i zimowej lub na akademickich mistrzostwach świata, jeżeli w zawodach brało udział określona minimalna ilość zawodników.

⁸⁸ „Przedziwna decyzja, naprawdę przedziwna – ocenia doktor Wiktor Cajselski, radca prawny specjalizujący się w prawie sportowym, dla którego sprawa jest kuriozalna”, cyt. za Gazetą Wyborczą z dnia 4.11.2009 r., <http://sport.wp.pl/kat,1781,title,Skandaliczne-zachowanie-wobec-mistrzow,wid,11658274,wiadomosc.html?icaid=1bec3>.

Podstawowym źródłem prawa w FIM jest tzw. Kodeks Sportowy FIM, który określa m.in. zasady tworzenia kalendarza imprez sportowych i kategoryzacji zawodów, w tym i mistrzostw świata. Kodeks przewiduje, iż dane zawody uznawane są za mistrzostwa świata pod warunkiem wpisania ich do Kalendarza Imprez FIM oraz spełnienia warunków określonych w rozdziale 30. Kodeksu Sportowego, tj. wymienienia w katalogu imprez uznawanych przez FIM za mistrzostwa świata. Do momentu uchwalenia w 2009 r. nowego kodeksu sportowego FIM Drużynowy Puchar Świata na żużlu drużyn narodowych był zaliczanych do imprez sportowych o charakterze mistrzostw świata w kategorii wyścigów torowych. Wspomniana nowelizacja kodeksu z 2009 r. wprowadziła jednak do katalogu imprez FIM znaczące zmiany, przenosząc m.in. drużynowy Puchar Świata na żużlu z kategorii imprez mistrzowskich do kategorii zawodów o nagrodę FIM⁸⁹.

W świetle międzynarodowych regulacji FIM trudnym jest zatem uznanie pucharu świata za mistrzostwa świata. Decydującym kryterium nie jest nazwa zawodów, lecz ich klasyfikacja w regulacjach międzynarodowych. O ile emocjonalnie dla każdego z kibiców w Polsce zdobyty Drużynowy Puchar Świata na żużlu stanowi namacalny dowód mistrzowskiej klasy polskich żużlowców, to w oczach federacji FIM, ubiegłoroczne osiągnięcie w Lesznie nie wychodzi poza granice nagrody Grand Prix. Trudno tym samym dziwić się Ministrowi Sportu i Turystyki, które zakwalifikowało Puchar Świata zgodnie z obowiązującymi wewnętrznymi regulacjami FIM.

2. Konstytucyjność sądowoadministracyjnej kontroli orzeczeń polskiego związku sportowego w przedmiocie udzielenia klubom sportowym licencji na dany sezon rozgrywkowy

W dniu 12 lutego 2010 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne, w którym zwrócił się o rozstrzygnięcie kwestii zgodności przepisu art. 6 ust. 7 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym (Dz. U. Nr 155, poz. 1298 ze zm.) z art. 2, art. 10 ust. 1, art. 173 oraz art. 184 i art. 31 ust. 1-3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁹⁰.

⁸⁹ Z praktycznego punktu widzenia oznacza to, iż o ile FIM uznawał cykl zawodów Speedway World Cup za mistrzostwa świata w 2007 r. to zawody w tym roku, zgodnie z nowym kodeksem sportowym, były zawodami „tylko” o nagrodę FIM.

⁹⁰ Postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 12 lutego 2010 r., sygn. VI SA/Wa 1153/09; I. Chojnacka, *Wnioski Prezesa NSA i pytania prawne sądów*

Przedstawione pytanie zostało sformułowane w czasie rozpoznawania przez Sąd skargi klubu sportowego ŁKS Łódź na decyzję Komisji Odwoławczej ds. Licencji Klubowych Polskiego Związku Piłki Nożnej (PZPN) w przedmiocie odmowy wydania licencji uprawniającej ŁKS do uczestnictwa w rozgrywkach Ekstraklasy w sezonie 2009/2010.

W trakcie toczącego się postępowania pojawił się problem oceny koherentności art. 6 ust. 7 u.s.k. z regulacjami sportu kwalifikowanego. Mając na uwadze fakt, iż orzeczenie wydawane w sprawie licencji jest jednocześnie decyzją:

a) regulaminową – skoro warunki i tryb przyznawania i pozbawiania licencji są określane w regulaminach właściwego polskiego związku sportowego – art. 6 ust. 3 u.s.k.;

b) wydawaną w sprawie indywidualnej i dotyczącą uprawnień osoby trzeciej – skoro uczestnictwo klubu sportowego w sporcie kwalifikowanym w danej dyscyplinie sportu wymaga posiadania przez ten klub licencji – art. 6 ust. 1 u.s.k.

w sprawie pojawił się spór kompetycyjny. Przyjęta w polskim porządku prawnym kwalifikacja spraw licencyjnych prowadzi do sytuacji, w której decyzje organów licencyjnych polskiego związku sportowego mogą być kontrolowane jednocześnie przez:

a) sądy administracyjne – na mocy art. 6 ust. 7 u.s.k.;

b) Trybunał Arbitrażowy do Spraw Sportu przy Polskim Komitecie Olimpijskim – na mocy art. 43 ust. 2 u.s.k.

Dodatkowo wskazano, iż w praktyce, wskutek działań kontrolnych Ministra Sportu i Turystyki w stosunku do PZPN, zaistniała również wątpliwość co do tego, czy te same orzeczenia organów licencyjnych mogą zostać poddane dodatkowej kontroli właśnie przez ten organ nadzorczy – z mocy art. 18 ust. 2 pkt. 3 u.s.k.

W świetle możliwości zaistnienia kolizji pomiędzy kompetencjami wojewódzkiego sądu administracyjnego (art. 6 ust. 7 u.s.k.) z kompetencjami Trybunału Arbitrażowego do Spraw Sportu przy Polskim Komitecie Olimpijskim (art. 43 ust. 2 u.s.k.) lub Ministra Sportu i Turystyki (art. 18 ust. 2 pkt 3 u.s.k.) sąd uznał, iż może to prowadzić do potencjalnie sprzecznych wzajemnie rozstrzygnięć sądowych lub administracyjnych, czego nie sposób

administracyjnych skierowane do Trybunału Konstytucyjnego, Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego 2010, nr 2, s. 153.

pogodzić zaś z normą konstytucyjną wyrażoną w art. 10 w związku z art. 2 oraz art. 173 Konstytucji RP.

Na marginesie warto wskazać, iż przedstawione pytanie prawne nie zostało poddane pod osąd konstytucyjny. Ustawa o Trybunale Konstytucyjnym dopuszcza umorzenie sprawy jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne, co niewątpliwie nastąpiło wraz z wejściem w życie nowej ustawy o sporcie, w której powyższy problem został rozwiązany⁹¹. Tym niemniej wskazana sprawa jest warta przytoczenia ze względu na, sygnalizowany już wcześniej, problem kognicji sądów w zakresie kontroli prawa federacyjnego, z którym w tej sprawie mamy również do czynienia.

V. Podsumowanie

Autonomia organizacji sportowych jest niewątpliwie jednym z najważniejszych zagadnień prawa sportowego. Stanowi ona nie tylko swoisty konstrukt teoretyczny, ale w praktyce decyduje o obliczu systemu sportowego, wyznaczając jego granice i określając swoiste reguły gry. W 1778 r. jedna z najbardziej poważanych i nobilitowanych rodzin w Toskanii, rodzina Fabronis, zażądała od Miejskiego Magistratu we Florencji zakazu gry w piłkę nożną (*giuoco del calcio*) przed ich domem⁹². Głośna sprawa została rozstrzygnięta przez najwyższy ówczesnie sąd dla prowincji Toskania, tj. Rota Fiorentina, który orzekł, iż utrwalony zwyczaj może być podstawą istnienia swoistej służebności na własności sąsiedzkiej⁹³. Kazus rodziny Fabronis pokazuje, iż rozstrzygnięcie danej sprawy wymaga od sędziego określenia właściwego systemu norm, na który mogą składać się również pozanormatywne źródła prawa. Jest to o tyle istotne, iż w systemie sportowym można wyróżnić porządek sportowy i porządek prawa sportowego, których założenia są zgoła odmienne, co niewątpliwie rzutuje na funkcjonowanie organizacji sportowych w przestrzeni prawnej. Należy zgodzić się z T. Koncewiczem i B. Rishką, że „prawdziwa istota autonomii organizacyjnej związków sportowych polega [...] na kohabitacji między robieniem rzeczy po swojemu a przestrzeganiem

⁹¹ Wyrok TK z dnia 19 października 2010 r., P 10/10 (Dz. U. z 2010, Nr 202, poz. 1343).

⁹² Zob. J. Nafziger, *Globalizing sports law*, [w:] D. Panagiotopoulos [red.], *Sport Law [lex sportiva] in the world. Regulation and implementation*, Ateny 2004, s. 97.

⁹³ Wyjątkowości sprawie nadaje fakt, iż podstawą wydanego wyroku było prawo z 286 r. p.n.e (*lex Aquilia*).

podstawowych zasad prawa [...], na dialogu, a nie dyktacie. Nie ma miejsca na jakąkolwiek *carte blanche* w tym zakresie”. Autonomia nie jest wartością samą w sobie, uzasadniającą działania *contra legem*. Warto jednak pamiętać o tym, co stwierdził Sąd Federalny w Oregonie w sprawie Tony Hardinga⁹⁴: *Możliwość interwencji w sporcie winna mieć miejsce tylko w najbardziej niezwyklej okolicznościach, gdy związek w oczywisty sposób naruszył swoje własne zasady [...]. Nawet wtedy zabezpieczenie roszczeń jest ograniczone do korygowania naruszenia przepisów. Sąd nie powinien interweniować w meritum sporu leżących u podstaw*⁹⁵.

Wydaje się, iż problem legalności autonomii organizacji sportowych we współczesnych porządkach prawnych sprowadza się tak naprawdę do pytania *quis custodiet ipsos custodes?*⁹⁶. Ocena autonomii organizacji sportowych winna odbywać się przez pryzmat założeń systemowych, w których jest ona osadzona. To właśnie one wyznaczają zakres dopuszczalnej kontroli. Próba oceny sportu bez uwzględnienia jego autonomiczności prowadziłaby do absurdu, w którym kierowcy rajdowemu przekraczającemu prędkość jazdy można byłoby przypisać znamiona czynu zabronionego⁹⁷.

SUMMARY

SPORT'S ORGANIZATIONS AUTONOMY

The sport autonomy is one of the most crucial and vexed issues in sport law. Not only does it delimitate the influence of public order rules but also shows the sport system as a *sui generis* system which combines the regulations of private and public law. Additionally, it envisages the international context of sport law as third element of the whole structure. What is even more symptomatic in presented issues is the fact that the proper understanding of the subject often determines the final outcome of

⁹⁴ *Harding v. United States Figure Skating*, 881 F Supp 1476 (D.Or.1994).

⁹⁵ *Intervention is appropriate only in the most extraordinary circumstances, where the association has clearly breached its own rules [...]. Even then, injunctive relief is limited to correcting the breach of the rules. The court should not intervene in the merits of the underlying dispute.*

⁹⁶ Zob. K. Foster, *Is there....*, s. 18.

⁹⁷ Postanowienie SN z dnia 7 stycznia 2008 r. V kk 158/07 (OSNKW 2008, nr 5, poz. 34); R. Stefański, *Glosa do postanowienia SN z dnia 7 stycznia 2008 r., sygn. V KK 158/07*, *Prokuratura i Prawo* 2009, nr 6, s. 156–162.

arising litigations. In this context it has to be remembered that the practical aspect of sport autonomy *in meriti* requires answering the following question: Are the public bodies entitled to control sport organizations? Polish system brings many examples of aforementioned issues (see ŁKS Łódź case) which have their 'sport final' not only in civil or administrative courts but also in the Constitutional Tribunal.

The article is divided as follows. After briefly revising the structure of the sport system, the article traces to the concept of sport autonomy. It then focuses on the limits of sport autonomy (international, national and systemic) and practical dimension of the problem of sport autonomy. In the conclusion the author presents a few assumptions on the raised subject, bringing the case of Fabronis' family as the answer to previously asked questions.

